

MIDA ARVAVAD ERAKONNAD KESTLIKU ARENGU TEEMADEST 2019 VALIMISTE EEL?

Arengukoostöö Ümarlaud (AKÜ) esitas kõigile Riigikogu valimistel osalevatele erakondadele kestliku arenguga seotud küsimused.

Küsimused olid vabade vastustega ja analüüsi huvides ei proovinud me erakondi seada pingeritta. AKÜ huvi on esile tuua trende - näidata, kuidas suhtutakse ühe või teise eesmärgini jõudmisesse ning milline on poliitiline tahe nende teemadega tegeleda.

KESTLIK ARENG

Eesti leppis koos teiste ÜRO riikidega 2015. aastal kokku kestliku arengu eesmärkides (*SDG- Sustainable Development Goals*), mille eesmärk on leida tasakaal inimeste heaolu, planeedi säilimise ja hea ettevõtluskeskkonna vahel.

Küsisime erakondadelt, millised on nende arvates kõige tähtsamad teemad, et nende eesmärkideni 2030. aastaks jõuda.

- Eesti 200 - enamikke eesmärke Eesti juba täidab, kuid kuna kestliku arengu eesmärgid on nii arenenud kui ka arenguriikidele, **ei hõlma eesmärgid kõiki vajalikke valdkondi** (näiteks eesmärgid demokraatia ja inimõiguste kohta). Eesti 200 pakkus välja konkreetseid eesmärgid, mis on Eestil vaja saavutada: 5.1 (naiste ja tüdrukute vastase vägivalga lõpetamine), 5.4 (tasuta teenuste ja töö väärtustamine), 7.1 (universaalne ligipääs taskukohasele, usaldusväärsele ja modernsetele energia teenustele), 9.1 (kvaliteetne ja kestlik infrastruktuur), 9.2 (edendada inklusiivset ja kestliku industrialiseerimist), 11.2 (turvaline, kättesaadav, taskukohane ja kestlik transport), 12.5 (vähendada jäätmeteket), 17.1 (tugevdada siseriiklike ressursside mobiliseerimist).
- Elurikkuse Erakond - Eesti elanikkonna informeeritus jätkusuutlikkusest ja sellega seonduvatest teemadest on üks Euroopa parimaid, samas oskus informatsiooni rakendada üks madalamaid. Peamine lahendus kestliku arenguni jõudmisel on nende sõnul **haridus** nii õppekavade kui ka õpetajate ettevalmistuse näol.
- Isamaa - arengu ja edu eeldus on **toimiv õigusriik**, millele on võimalik rajada haridus- ja majanduspoliitika. Probleemidena tõi Isamaa välja **majandusliku ebavõrdsuse** ning eakate ja üksikvanemate toimetuleku. Samuti **on oluline keskkonnapoliitika**, mis nõuab rahvusvahelist koostööd, **Eestil on vaja tõsta**

taastuenergia osatähtsust ja laiendada selleks energiallikate mitmekesisust.

- Keskerakond - kestliku arengu eesmärkideni jõudmiseks on eriti oluline **haridus ja poliitilised otsused**. Kõige tähtsamad on **majanduse ja keskkonnaga seotud teemad** – näiteks SDG 7 (jätkusuutlik energia), 8 (tööhõive ja majanduskasv), 9 (tööstus, uuendus ja taristu), 11 (jätkusuutlikud linnad ja asumid), 12 (säästev tootmine ja tarbimine) ja 15 (maa ökosüsteemid). Samuti on Keskerakonna sõnul **vaja eesmärke vaadata seoses**.
- Rohelised - Eesti **suurim probleem on eletritootmise sõltuvus põlevkivist**, mille tõttu on Eesti süsiniku jalajälg inimese kohta üks suurimaid maailmas. Roheliste sõnul on kiiresti vaja minna üle taastuenergiale Eestis, globaalselt toodi välja **kliimamuutuste vähendamine. Näljahäda, vaesuse ja ebavõrdususe vähendamine** ning teised eesmärgid ei ole saavutatavad, kui praegused elupaigad kõrbestuvad, äärmuslikud ilmaolud sagenevad ja merevee tase tõuseb.
- Sotsiaaldemokraadid - tähtsad kestliku arengu eesmärgid on **taastuenergia edendamine, põlevkivitööstuste kokkutõmbamine, metsandus, põllumajanduse keskkonajälg ja selle vähendamine ning jäätmemajandus**. Keskkonnaga seotud valdkonnad peavad järjekindlalt olema seotud majanduse ja sotsiaalse arengu valdkonna teemadesse. Samuti tuleb panustada **biogaasi arengusse ja elamufondi energiatõhususe** kasvu.
- Reformierakond, EKRE ja Vabaerakond ei pidanud vaatamata korduvatele meeldetuletustele neid teemasid piisavalt olulisteks, et küsimustele vastata.

Kestliku arenguni jõudmiseks on tähtis osa poliitikate sidususel, mis tähendab, et kestliku arengut puudutavad eesmärgid ja poliitikad oleksid omavahel kooskõlas ja ei töötaks üksteisele vastu.

Uurisime erakondadelt, kuidas saab Riigikogu poliitikate sidususe edendamisele kaasa aidata.

- Elurikkuse ning Isamaa hinnangul aitab säärast lähenemist arendada **suurem kaasamine**. Isamaa arvas, et Riigikogu ülesanne on tagada otsuste **teaduspõhisus** ning nende lähtepunktideks peavad jääma uuringud.
- Eesti 200 ja Roheliste arvates on Riigikogu roll **seadusloome järgimine**, et teha kindlaks kestliku arengu eesmärkide kooskõla. Eesti 200 sõnul võiks ka suurendada Riigikantselei rolli nn „värvavahina“ seadusloome filtreerimisel. Rohelised töid välja, et Riigikogu peab töötama **teaduspõhiselt ja seoseid hinnates** – põhimõte, mida praegu otsustusprotsessides tihti ei jälgita.
- Keskerakonna arvates tuleb poliitikate sidususe parandamiseks alustada **kestliku arengu teadvustamisest nii erakondades kui Riigikogus**, samuti on oluline jõuda ühisele arusaamisele väljakutsetest.
- Sotsiaaldemokraatliku erakonna sõnul peaks **iga poliitik seisma hea selle eest, et olla informeeritud kestliku arengu teemadest**, samuti peaks paranema

fraktsioonide keskkonnateadlikkus, mida domineerivad tugevalt erinevate huvigruppide ja tööstuste huvid. SDE tõi veel välja, et Arenguseire Keskus võiks omada suuremat rolli.

- Reformierakond, EKRE ja Vabaerakond ei pidanud vaatamata korduvatele meeldetuletustele neid teemasid piisavalt olulisteks, et küsimustele vastata.

ARENGUKOOSTÖÖ

Eesti on arengukoostööga tegelenud nüüdseks üle 20 aasta, mille jooksul oleme toetanud riigi- ja inimarengut nii Euroopa naabruskonnas kui ka kaugemal Aasias ja Aafrikas.

Eesti on andnud lubaduse jõuda 2030. aastaks arenguabi tasemeni 0.33% RKT-st. Küsisime erakondadelt, kas ja kuidas me selleni jõuame.

Küsimusele „kas me üldse selleni jõuame“, vastas ainukese erakonnana, et jõuame kindlasti ja võib-olla ka varem – Isamaa. Nii Eesti 200, Elurikkuse erakond kui Sotsiaaldemokraadid ütlesid, et eesmärgini võiks jõuda järgmise üheteistkümne aastaga.

Arengurahastusest olulisemana toodi välja **arengukoostöö mõju ja sihipärasus**, mida rõhutasid Eesti 200, Elurikkus, Isamaa ja Rohelised. Keskerakonna arvates võiks Eesti arenguabi keskenduda tulevikus aina enam **kestliku arengu eesmärkideni jõudmisele**.

Kuidas eesmärgini jõutakse?

Erasektori suuremat kaasamist toetavad Eesti 200, Elurikkus, Isamaa ja Rohelised (küll eri meetoditel). Eesti 200 pakkus välja arenguabi agentuuri loomise, et vähendada ministriumide halduskoormust ja toetada Eesti ettevõtete osalust arengukoostöös. Lisaks erasektori kaasamisele toetasid Eesti 200 ja Elurikkus ka vabakonna suuremat kaasamist arengukoostöös. Sotsiaaldemokraadid tõid välja, et vaja on suuremat poliitilist tahtet ja järjepidevat teadlikkuse tõstmist, et arengukoostöö on ka Eesti julgeoleku huvides ning avab ettevõtetele uusi turge.

Teise küsimusena uurisime, milliste teemadega Eesti arengukoostöö peaks tegelema?

Erakondade sõnul peaks Eesti arengukoostöö tegelema järgmiste teemadega:

- **Digitaalsus arengukoostöös** – Eesti 200, Elurikkuse Erakond, Isamaa, Rohelised, Sotsiaaldemokraadid.
- **Haridus** – Eesti 200, Elurikkus, Isamaa, Sotsiaaldemokraadid.
- **Tervishoid** – Elurikkus, Isamaa, Keskerakond, Sotsiaaldemokraadid.
- **Ettevõtluse edendamine** – Eesti 200, Elurikkus, Keskerakond.
- **Kliimamuutuste vastane võitlus** – Elurikkus, Rohelised ja Sotsiaaldemokraadid.

Reformierakond, EKRE ja Vabaerakond ei pidanud vaatamata korduvatele meeldetuletustele neid teemasid piisavalt olulisteks, et küsimustele vastata.

EESTI JALAJÄLG

Kasvava tarbimise tõttu on tootmine ja resurssikasutus pannud surve alla nii keskkonna kui tarneahelas töötavad inimesed. Uurisime erakondadelt, kuidas saab Eesti oma jalajälge vähendada.

Enamik (Eesti 200, Elurikkuse Erakond, Isamaa, Rohelised ja Sotsiaaldemokraadid) nõustusid, et väiksema jalajälje tootmises saab **puhta energia kaudu** ehk Eesti energiatootmise viia taastuvate allikate poole. Elurikkus ja Eesti 200 tõid välja ka **saastetasud**, Elurikkuse sõnul tuleb tooraine ja loodusresursside kasutamise tasusid suurendada ja Eesti 200 pakkus välja saastetasude süsteemi korrigeerimise, eesmärgiga suurendada jäätmete korduvkasutust ja materjalina ringlusesse võtmist.

Ringmajanduse ja taaskasutuse suurendamist toetasid Eesti 200, Rohelised ja Sotsiaaldemokraadid. Isamaa ning Roheliste arvates on jalajälje vähendamine võimalik **teavituse kaudu**. Keskerakond tõi välja **Otse Tootjalt Tarbijale** programmi arendamise, mis lisaks mahemajandusele looks ka maapiirkondades rohkem töökohti.

Meie tarbimiskäitumisel on mõju ka inimestele arengumaades, kust on pärit enamus meie igapäevatoodetest.

- Isamaa - töötingimuste parandamise alus on **välisakaubanduse liberaliseerimine**, sest Euroopa Liidu import on hetkel liiga proteksionistlik.
- Keskerakond - **arenguriikides kaupade tootmine peab vastama järjest enam samadele standarditele**, mida rakendame ise. Eesti võiks olla innvoaatiline suunanäitaja.
- Elurikkuse Erakond - **digitaalsete lahenduste kasutamine toote elukaare jälgimiseks** aitab nähtavale tuua töö- ja inimõiguste kaitsmise.
- Eesti 200 - tähtis on kasutada **kohalikke teadmisi, inimesi, süsteeme ja vahendeid**.
- Roheline Erakond - tarvis on otsida lahendusi, **kuidas saaksid arengumaade inimesed teenida keskkonnakaitset ja mahetootmiselt**, selle asemel, et teenida salaküttimiselt või elupaikade hävitamiselt. Võimalusena toodi välja osavõtmine Aafrika Suure Rohelise Müüri istutamise aktsioonist.
- Sotsiaaldemokraatlik erakond - inimväärset tööd saab mõjutada **tarbijavalikute muutmise kaudu**, mille alus on teavitustöö. Samuti tuleks juhtida tähelepanu **ebainimlikult ning loodusvaenulikult toodetud kaupadele** ja kohalikud omavalitsused võiksid rohkem panustada Fair Trade'i kasutamisele.
- Reformierakond, EKRE ja Vabaerakond ei pidanud vaatamata korduvatele meeldetuletustele neid teemasid piisavalt olulisteks, et küsimustele vastata.

KLIIAMUUTUSED

Kliimamuutuste vastane võitlus vajab aina rohkem globaalset tähelepanu. Hiljuti avaldati rahvusvahelise kliimapaneeeli (IPCC) raport, mille sõnul on vajalik peatada temperatuuri tõus juba 1,5 kraadi juures. Selle valguses peab ka Eesti ambitsioonikamaid samme ette võtma, hetkel on Eesti Euroopa Liidu keskmisega võrreldes kolm korda suurem saastaja.

Kliimamuutuste vastaseks võitluseks peaks Eesti astuma erakondade hinnangul järgmised sammud:

- **Teadusrahastus** – nii Eesti 200 kui Elurikkuse Erakond arvasid, et teaduse rahastamine on üks võtmeküsimus kestlikumate lahenduste loomiseks kliimamuutuste vastases võitluses.
- **Põlevkivi väärindamine** – Eesti 200 ja Isamaa töid välja kohaliku põlevkiviresurssi suuremat väärindamist, mis võiks olla keskkonda säästvam.
- **Üleminek taastuenergiale** – vajadust mainisid nii Eesti 200, Isamaa, Keskerakond kui Sotsiaaldemokraadid. Eesti 200 sõnul on vaja koostada pikemaajaline tegevusplaan põlevkivi energeetikalt taastuenergiale üleminekuks. Isamaa hinnangul tuleb asendada saastav energiatootmine kohaliku taastuenergiga, aga lähtudes praegustest kliima alusdokumentidest.
- **Põlevkivisõltuvuse lõpetamine** – Elurikkuse erakonna arvates tuleb kiirelt sellest lahkuda. Ka Rohelised töid välja, et ekspertide sõnul on see võimalik juba aastaks 2030, aga puudu on poliitilisest tahtest.
- **Metsanduspoliitika** – Keskerakond tõi välja taasmetsastamise vajaduse, et puitu väärindada ning vähendada metsade üleraiet. Roheliste sõnul on metsanduspoliitikas tarvis üle minna püsimeetsamajandusele ja teadusmahukale puiduväärindamisele.
- Reformierakond, EKRE ja Vabaerakond ei pidanud vaatamata korduvatele meeldetuletustele neid teemasid piisavalt olulisteks, et küsimustele vastata.

Samuti soovitame vaadata, mida ütlesid erakonnad kliimamuutuste kohta Eesti Keskkonnaühenduste Koja koostatud [küsitluses](#).

DEMOKRAATIA JA VABAKOND

Viimase küsimusena juhtisime erakondade tähelepanu kahetsusväärsele olukorrale, kus mitmes Euroopa riigis on kodanikuühiskond saanud tagasilööke nii kaasamise kui rahastamise osas.

Küsisime, kuidas Eestis sellist olukorda vältida ja edaspidi võimaldada kõigil osapooltel end puudutavatel teemadel kaasa rääkida.

- Eesti 200, Isamaa, Roheliste ja Sotsiaaldemokraatide arvates aitaks kodanikuühiskonna rahastamist ja kaasamist parandada **suurem kaasamine**.
- Elurikkuse ja Keskerakonna arvates on hea viis **kaasamis- ja algatusplatvormide kasutamine ning arendamine**.
- Rohelised pakkusid välja **kaasava eelarve kasutamist** praeguste katuserahade süsteemi asemel ning anda inimestele võimalus otsustada 2% ulatuses enda tulumaksu üle ja suunata see näiteks enda valitud MTÜ-le.
- Sotsiaaldemokraatide arvates peab **kodanikuühiskonda võimestama kodanikuhariduse ja rahastamise kaudu**, sest hetkel on tööstuse huvigruppide ja erasektori *lobbytöö* oluliselt tugevam kui väikeste keskkonnaühenduste või kogukonnaseltside võimekus.
- Reformierakond, EKRE ja Vabaerakond ei pidanud vaatamata korduvatele meeldetuletustele neid teemasid piisavalt olulisteks, et küsimustele vastata.